

La premsa contra les agregacions

Exposició commemorativa de la pèrdua d'independència de sis pobles de Barcelona

—Albert Musons—

“Premsa i Agregació. Mostra d'un centenari” és el títol de l'exposició inaugurada el 14 de març a la seu del Col·legi de Periodistes, aportació col·legial a l'efemèride històrica que s'escau enguany en relació als sis pobles independents —avui barris— que van ser annexionats a la ciutat de Barcelona ara fa 100 anys.

El 20 d'abril del 1897, i per un decret de la reina regent Maria Cristina, les Corts, Sants, Sant Gervasi de Cassoles, Gràcia, Sant Andreu de Palomar i Sant Martí de Provençals foren agregats, si us plau per força, a una Barcelona que afegia així 62,3 km² d'extensió als 15,5 que ja tenia, i prop de 175.000 habitants als 333.000 que hi eren censats fins aquell moment.

Una part de l'exposició recull el tractament informatiu que els mitjans d'abast general que es publicaven a Barcelona a la darrereria de segle varen donar al tema de l'agregació. Així, s'hi pot veure la reproducció íntegra del decret de la reina regent, a l'*Almanaque del Diario de Barcelona* de l'any 1898, o un seguit d'edicions de *La Vanguardia* dels mesos d'abril i maig del 1897 amb notícies d'aspectes lligats a l'esdeveniment, com ara les dades estadístiques de Barcelona i dels pobles agregats, el sorteig de regidors que s'hagué de dur a terme per designar quins dels integrants de cada expoble independent formarien part del nou consistori,

els resultats de les primeres eleccions municipals postagregació o un plànol de la nova Barcelona.

En contra i a favor de l'annexió

Capítol a part mereixen els dibuixos i caricatures decididament contraris a l'annexió que sovintejaren molt per aquelles dates, tant a *La Campana de Gracia* com a *La Esquella de la Torratxa*. Ambdues publicacions emblemàtiques, amb el seu habitual to sarcàstic i de sàtira fins i tot cruel, abominaven els efectes que la “gran Barcelona” tindria per al futur dels “petits” pobles agregats. La figura d'una rateta amb

— Ara fa cent anys,
sovintejaren molt els
dibuixos i caricatures
decididament contraris a
l'annexió —

Los vinos adulterados por la fuschina.

Medios para reconocerlos.

Toda la prensa de España viene con especial interés ocupándose de la coloración artificial de los vinos por medio de la fuschina, y otras sustancias nocivas empleadas contra la salud pública y contra el buen nombre de uno de esos caldos que constituyen la principal riqueza de nuestro país.

Si el gobierno ha dado varias disposiciones severas exigiendo circulares sobre circularlos, adoptando algunas medidas para castigar tan criminal abuso, de nada sirven aquellas órdenes si no son traducidas prácticamente bajo el celo y actividad de las autoridades.

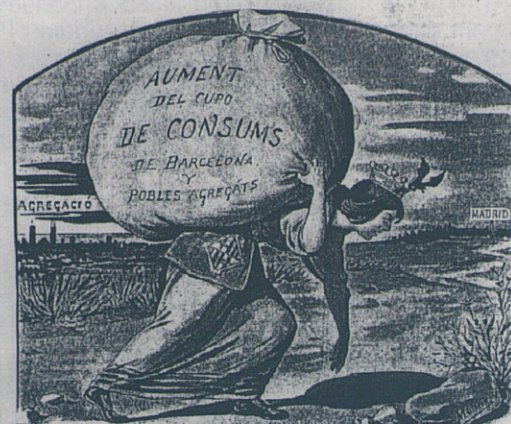
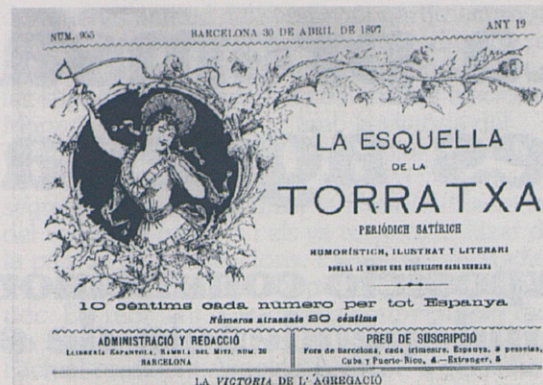
Es preciso seguir la pista y castigar con mano fuerte a los comisionistas y defraudadores y a cuantas personas se dedican a este tráfico maldiciente si se tiene en cuenta el interés que hay en Francia por hallar adulteraciones en los vinos españoles con el perjudicial fin de crear cierta publicidad y cierta atmósfera contra este producto que tan rudos golpes ha sufrido la nación vecina por Alemania, Inglaterra y América, reinando por consiguiente

gran desconfianza y gran alarma respecto a los vinos de pasto procedentes de la república francesa.

Esta alarma y desconfianza son tales, que a Cataluña se han comenzado a hacer algunos pedidos de vinos tintos con destino a los Estados Unidos y otros puntos de América, surtidos hasta ahora por los especuladores franceses, y si sabemos utilizar esta coyuntura, podemos ganar renombre en el extranjero y abrir nuevos horizontes a nuestro comercio, y en especial a la viticultura.

Hé aquí como se expresa un periódico de Lisboa respecto a los vinos de España, para que se vea con cuanta razón nos lamentamos de semejante mal.

«Ultimamente ha tenido algun consumo la gran cantidad de vino español que afluyó a nuestro mercado. Algunos consumidores se quejan que después de haber usado ese vino, sienten graves indisposiciones físicas, sospechándose así que el líquido recibido del reino vecino parece ser más un producto químico nocivo a la salud que una bebida alimenticia. Estamos seguros representará al gobierno la Asociación comercial, exigiendo un examen de aquellos líquidos existentes en la Aduana,

—Al llaurar guanyat l'aposta
d'un munt més gran que'm anant

l'esquer d'una Barcelona que oferia "millors i moralitat" per caçar els avui barris, publicada a l'*Almanach de la Esquilla* del 1898, resulta prou significativa al respecte.

Gràcia és l'antiga vila independent de la qual es conserva més premsa de l'època, amb referències explícites a l'agregació i a les seves conseqüències. *El Eco de Gracia*, tal com es reflecteix a la mostra del Col·legi, saludava en els seus editorials uns hipotètics beneficis de l'agregació, que resumia, especialment, en la possible mort del gran caciquisme local imperant en el fins aleshores territori independent. La decepció, però, no va trigar gaire a arribar, i el mateix *Eco* va acabar conclouent que es tractava de "los mismos perros, con distintos collares".

La Linterna de Gracia, en canvi, tingué moltes més reticències de bon principi a les "benaurances" agregacionistes. Ja en la seva edició del 16 d'agost del 1897 criticava la supressió dels actes de la Festa Major per ordre del nou Ajuntament. El motiu era el dol per l'assassinat del cap del govern d'Espanya, Antonio Cánovas del Castillo, mentre que no hi havia hagut cap sentiment oficial pels soldats que queien constantment en els camps de batalla de les aventures colonials, afirmava *La Linterna*.

Havien passat poc més de trenta dies de la data de l'agregació quan *El Noticiero de Sans* del 29 de maig de 1897 publicava una gasetilla fent referència a problemes de subministrament

d'aigua al barri, tant pel que feia al regatge dels carrers com a les necessitats bàsiques dels establiments i del conjunt d'habitants. *El Noticiero* es preguntava: "¿Y para esto se hizo la agregación? Mal andarà de crédito el Ayuntamiento de Barcelona cuando la Compañía de aguas de Dos Rios tenía más confianza en un municipio de menor cuantía que en los emperifollados ediles de la condal ciudad".

Les capçaleres històriques

Resulta també especialment curiós un full volant que es reproduïx en original a l'exposició i que convida a la "Gran Manifestación Anti-Agregacionista de los pueblos del llano de Barcelona". Aquest interessant document ha estat cedit per una veïna de Sant Andreu que, en un principi, tenia alguna reticència que el full s'exposés en una mostra del Col·legi de Periodistes que tenia lloc "a Barcelona, i no a Sant Andreu".

L'altre gran vessant de l'exposició està dedicat a les principals capçaleres que s'editaven en els antics pobles independents a la darrereria del segle passat, i també a les que hi sortien quan s'havien convertit ja en barris de la nova ciutat expansionada. De les Corts independent només es té constància gràfica d'un periòdic quinzenal anomenat *El Lustró*, que tenia com a lema "Moralidad y Justicia". A partir del 1891 se sap

— Sant Martí de Provençals
i Sant Andreu
eren pobles molt rics quant
al nombre de publicacions
autòctones —

que s'editava a Sant Gervasi de Cassoles *El Independent*, mentre que Sarrià —que no es va agregar a Barcelona fins al 1921— era molt més prolífic, amb títols com *El Sarrianès*, el seu oposat *Verdadero-Sarrianès*, la revista mensual *Tibidabo* o, ja a començament del segle XX, *La Llar*, autodefinint com a periòdic oportunista, i la mítica *La Cònsola*, on col·laboraven signatures de la categoria intel·lectual de Josep V. Foix, Carner, J.M. López-Picó, Alexandre Plana o el pintor Josep Obiols.

De Sants, s'exposen a la mostra la revista mensual *Eco de Sans*, el ja esmentat *El Noticiero de Sans* i el butlletí de la prestigiosa entitat Orfeó de Sants, ja a l'inici del segle XX. Pel que fa a Gràcia, hi trobem publicacions com *El Cronista de Gracia*, *El Cronista de las Afueras*, la *Revista Graciense* o la que editava La Banya, una coneguda societat.

Sant Martí de Provençals i Sant Andreu eren pobles molt rics quant al nombre de publicacions autòctones. Així, al primer d'aquests territoris, els historiadors esmenten com a capçalera més antiga *El Eco del Taulat*, del període 1872-73. Altres títols van ser *El Vigilante*, *El Martinense*, *El Debate*, *El Pueblo Martinense*, *La Unión* (que es distribuïa també a Gràcia, Sant Andreu i la Barceloneta), *La Voz de los Afueras*, *El Consecuente*, *Las Afueras de Barcelona*, l'emblemàtic *L'Arch de Sant Martí*, i, ja a les albors del nou segle, *El Eco de la Alianza*, òrgan d'aquesta històrica institució.

A Sant Andreu de Palomar, finalment, hi apareixien publicacions com la *Revista Andresense*, *El Faro Andresense*, *La Defensa Andresense* o *Germanor*, portaveu del Casino Andresense, el número 1 de la qual data del 1904.

L'exposició és itinerant i recorrerà diversos indrets de Barcelona ●

GRAN MANIFESTACIÓN ANTI-AGREGACIONISTA de los pueblos del llano de Barcelona

Propietarios, industriales y vecinos de este pueblo: la Junta Anti-agregacionista que elegisteis para evitar la realización del sueño dorado del Alcalde de Barcelona, con verdadero gusto se dirige hoy a vosotros para aseguraros que lo que era hace poco un hecho para el citado Alcalde respecto a la agregación, es un problema de muy dudoso éxito, gracias a la oposición por los pueblos manifestada, y con seguridad se convencerán los patrocinadores de la agregación, de la inutilidad de sus esfuerzos, y quizás desistan de sus propósitos si vosotros todos, coadyuvando a los trabajos de esta Junta, asistís compactos y unidos a la MANIFESTACIÓN que TENDRÁ LUGAR EL PRÓXIMO DOMINGO 7 DE ABRIL, al objeto de presentar al EXCMO. SR. GOBERNADOR CIVIL y a EXCMA. DIPUTACION PROVINCIAL, UNA EXPOSICIÓN RAZONADA DE VERDADERA PROTESTA CONTRA LA AGREGACIÓN. Así, pues, se os convoca para que en dicho día, a las 10 y media de

— Gràcia és l'antiga vila independent de la qual es conserva més premsa de l'època de les agregacions —